

بررسی تأثیر اجزای مصارف بانک صادرات بر نقدینگی آن

دکتر قدرت اله طالب نیا

دانشیار و عضو هیات علمی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر رسول برادران

هیات علمی تمام وقت دانشگاه آزاد تبریز

پریسا اسدی

دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین المللی کیش، گروه مدیریت مالی، جزیره کیش، ایران

چکیده

مدیریت دارایی و بدهی بانک روشی برای برنامه ریزی هم زمان همه دارایی ها و بدهی های بانک به شمار می آید. بدین ترتیب که به دنبال ارائه ترکیب مناسبی از ترازنامه بانک با هدف برآورده ساختن الزامات مختلفی همچون اهداف مدیریت منابع و مصارف بانک، شرایط بازار، تامین نقدینگی و تقویت ارزش بانک می باشد. (البرزی، پورزرندی و شهریاری 1390) بهترین رویه در مدیریت بهینه منابع و مصارف در واقع، ارایه یک برنامه ریزی عملی است که نشان می دهد منابع مورد نیاز با چه ترکیبی و چگونه می تواند به سود آورترین شکل ممکن، مورد استفاده قرار گیرد. محدودیت منابع از یک طرف و هزینه های تجهیز آن از طرف دیگر، ایجاب می نماید فرآیند تصمیم گیری در این خصوص، با اعمال روش های دقیق برنامه ریزی صورت پذیرد. روند رو به رشد هزینه های عملیاتی نشان دهنده تغییر در ترکیب منابع به سمت منابع گران قیمت است، به عبارت دیگر در شرایط کلی، فرآیند تصمیم گیری در خصوص ترکیب منابع و نحوه مصارف چگونه باشد تا افزایش روبه رشد منابع گران قیمت، کمترین آثار مالی منفی را بر حاشیه سود اعمال نماید. امکان ارایه پاسخ به سوالاتی از این دست در حیطه مدیریت منابع و مصارف می باشد. (مهدوی نصر، 1388) هدف این تحقیق بررسی مختصر تأثیر اجزای منابع و مصارف بانک صادرات ایران به عنوان ورودی ها و خروجی ها بر بخش نقدینگی آن می باشد. بر طبق این هدف 18 فرضیه شکل می گیرد که با استفاده از مانده های پایان ماه طبقات مذکور، از ابتدای سال 1388 تا پایان سال 1392 با بهره گیری از رگرسیون چندگانه و با لحاظ نمودن فرضهای اساسی رگرسیون نتایج بهینه ای ارائه گردید که تا حد امکان بالاترین ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده را داشته باشد. این نتایج در پیش بینی نقدینگی بانک کارایی بالایی دارد.

کلید واژه ها: منابع و مصارف بانکها، نقدینگی، مدیریت نقدینگی کارآمد، رگرسیون چندگانه

1-1- مقدمه

بانک ها موسساتی هستند که تعهدات کوتاه مدت را به دارایی های بلند مدت تبدیل می کنند. مشکل اصلی درانجام این فرآیند اجرای یک مدیریت نقدینگی کارآمد است، به نحوی که بانک بتواند به درخواست های برداشت از حساب مشتریان پاسخ گفته و درخواست های وام را نیز به خوبی برآورده کند. برای مدیریت نقدینگی باید اجزای مختلفی در تعامل با یکدیگر فعالیت کنند. ساختار سازمانی مناسب، وجود ابزارهای کم هزینه و متنوع و سیستم اندازه گیری و پایش ریسک نقدینگی اجزای یک مدیریت نقدینگی کارآمد را تشکیل می دهد. (مهدوی نصر، 1388) همه سازمانها/افراد برای تامین نقدینگی/منابع مالی فعالیت های روزمره و یا گسترش فعالیت های خود و امور سرمایه گذاری، نیازمند منابع مالی هستند. (بختیاری، 1385)

تا سال 1970 بیشتر فعالیتهای بانکی شامل پرداختهای اعتباری بود. به عبارت دیگر، واسطه گری بین سپرده های کوچک و کم هزینه و اعطای وام بود. قیمت گذاریها و سرمایه گذاریها مبتنی بر تصمیمگیریهای ساده بود و کلیدی ترین چالش مدیریت، کنترل کیفیت داراییها، زیان و امها و هزینه های سربار بود. بروز مشکلات تورم، رکود اقتصادی و بی ثباتی نرخهای بهره در اواخر دهه 1970 و اوایل 1980، باعث شد تا مدیریت داراییها و بدهیها در بانکها برای نگهداری حاشیه سود پذیرفتنی، بسیار ضرورت پیدا کند (گرنینگ و براتانویس¹، 2000).

1-2- بیان مسأله

مدیریت منابع و مصارف حوزه وسیعی از فعالیت های سیستم بانکی از تجهیز تا تخصیص منابع را در بر می گیرد. عمده سیاست های بانکی را می توان در زمینه هایی چون جمع آوری منابع مالی، وام ها، نقدینگی و سرمایه دانست. (البرزی، پورزندی و شهریاری 1390)

مدیریت نقدینگی یکی از بزرگترین چالشهایی است که سیستم بانکداری با آن روبروست. دلیل اصلی این چالش آن است که بیشتر منابع بانکها از محل سپرده های کوتاه مدت تأمین می شود. علاوه بر این، تسهیلات اعطایی بانکها صرف سرمایه گذاری در دارائیهایی می شود که درجه نقدشوندگی نسبتاً پائینی دارند. (رستمیان و حاجی بابایی، 1388). یکی از اهداف نهایی مدیریت نقدینگی حفظ توازن میان دارایی ها و بدهی ها است (اسمال، 2010، ص 147)².

مدیریت نقدینگی شامل پیش بینی نیازهای بانک در مقاطع مختلف و تأمین این نیازها با حداقل هزینه ممکن است. نگهداری دارائیهای نقد شونده به منظور کسب اطمینان از وجود جریانهای مالی جهت پرداخت به متقاضیان سبب کاهش فرصتهای سرمایه گذاری برای بانک می گردد. علاوه بر این مدیریت هوشمند نقدینگی بانک را قادر خواهد ساخت تا به موقع و بدون خطا جوابگوی نیازهای مشتریان باشد. این امر سبب افزایش اعتبار نزد مشتریان و جامعه می شود.

مزیت پیش بینی نقدینگی این است که سازمان را از کاستی ها و مازادهای نقدینگی در آینده مطلع

کرده و امکان برنامه ریزی مناسب برای مواجهه بهینه با کمبود یا مازاد نقدینگی را برای سازمان فراهم می

²Ismal

کند. در این راستا لازم است جریان نقدینگی واقعی و همچنین جریان نقدینگی پیش بینی شده بر اساس عملکرد به صورت مستمر مورد ارزیابی قرار گرفته و با بودجه مطابقت داده شود.

عملکرد توسعه ای و ویژه بانک صادرات ایران که انواع ارزشها نقش پررنگی در پرتفوی نقدینگی آن دارد لزوم شناخت و کنترل عوامل ورودی و خروجی سیستم نقدینگی را بیش از پیش ضروری می سازد.

در این تحقیق با استفاده از نرم افزارهای آماری شدت تأثیر عوامل موثر بر نقدینگی طی پنج سال اخیر (1388 تا پایان 1392) و در مقاطع پایان هرماه مورد بررسی قرار می گیرد تا عوامل اصلی شناسایی و شدت تأثیر هریک از آنها سنجیده شود که آیا منابع و مصارف بانک بر نقدینگی آن تأثیر دارد یا خیر؟ این امر سبب کنترل دقیق تر و اعمال مدیریت بهتر روی عوامل تأثیرگذار روی نقدینگی بانک می گردد.

1-3-1- اهمیت و ضرورت تحقیق

مدیریت نقدینگی، یا توانایی افزایش وجوه و انجام به موقع تعهداتی که سررسید آنها فرا می رسد، قطعاً لازمه ادامه حیات بانک ها است . بنابراین، مدیریت نقدینگی از اهم اموری است که توسط بانک ها انجام می شود .

کمیته نظارت بر بانکداری بال ، مطالعات خود در زمینه نظارت بر نقدینگی را به یافتن راهی معطوف نموده که از طریق آن ، بانک ها براساس رویه ای یکپارچه و کلی نقدینگی خود را اداره کنند . فن آوریها و نوآوریهای مالی اخیر، راههای جدیدی را برای تامین مالی و مدیریت نقدینگی پیش روی بانک ها قرار داده است.

علاوه بر این، کاهش قدرت اتکای بانک ها به سپرده های اصلی، افزایش اتکای آنها به وجوه عمده و نابسامانیهای اخیر بازارهای مالی جهان، نگرش بانک ها را نسبت به نقدینگی تغییر داده است و تمامی این

تغییرات به چالش های جدیدی برای بانک ها بدل گردیده است. از این رو ضرورت و اهمیت بررسی تأثیر اجزای مصارف بانک بر نقدینگی مشخص می گردد.

1-4- اهداف تحقیق

• اهداف علمی:

- 1- شناسایی نحوه تأثیر گذاری مصارف بر نقدینگی بانک و کنترل بهتر و دقیق تر بر روی آن ها جهت جلوگیری از وقوع مشکلات نقدینگی.
- 2- شناسایی میزان تأثیر عوامل موثر بر نقدینگی بانک صادرات ایران و کنترل این عوامل.
- 3- شناسایی مدل مدیریت بهینه نقدینگی در بانک صادرات بمنظور کارایی نقدینگی در بانک.

• اهداف عملی:

- 1) استفاده از مازاد نقدینگی یا تامین کسری نقدینگی در جهت اعمال مدیریت بهینه نقدینگی
- 2) بررسی و کنترل عوامل تأثیر گذار بر نقدینگی بانک صادرات و پیشبینی نقدینگی بانک جهت مدیریت بهینه مصارف

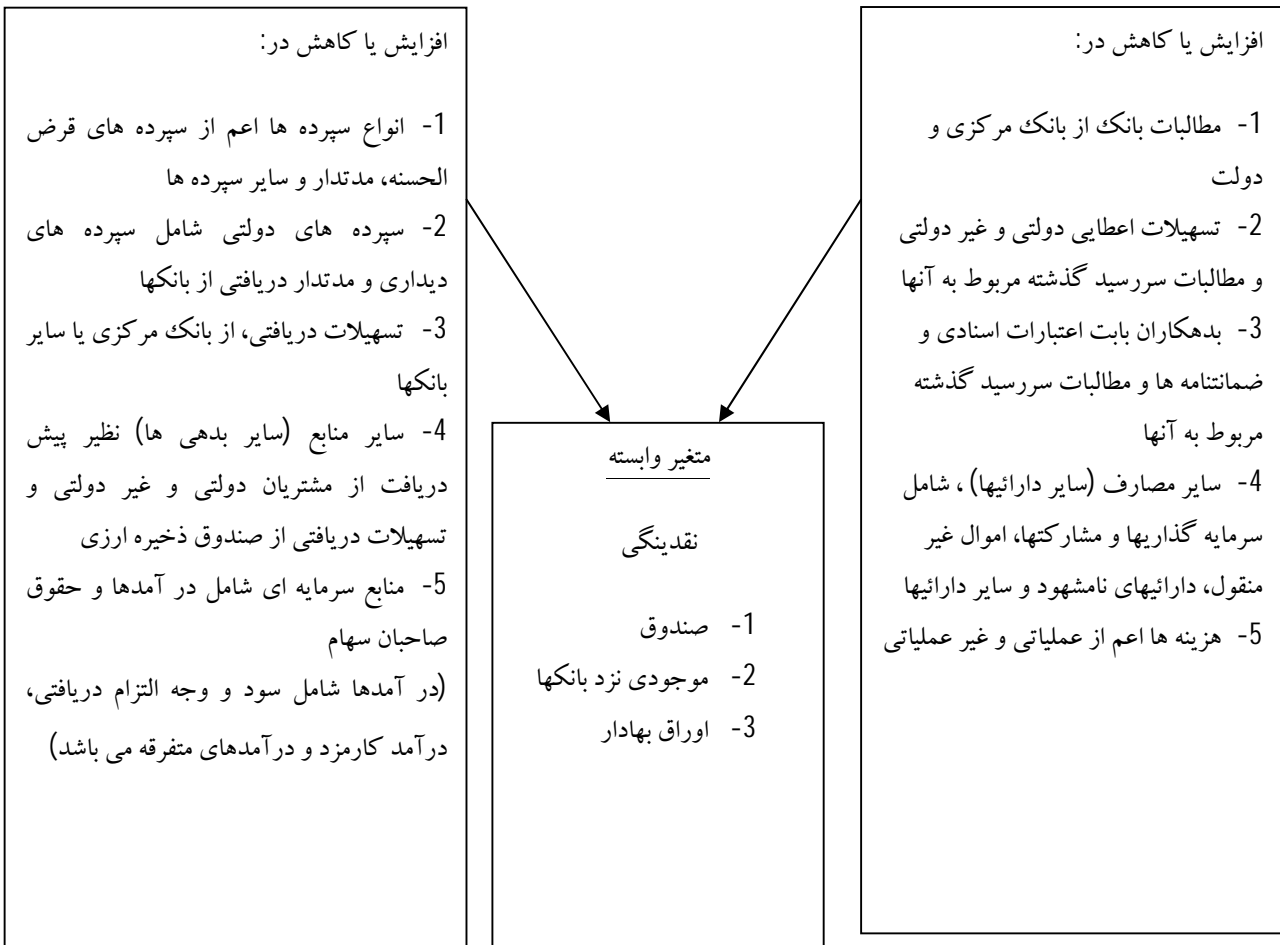
• ضرورت های تحقیق:

- 1) نتایج این تحقیق از این جهت که برای کارایی بالاتر مدیریت نقدینگی بانک بهتر است، ضرورت دارد.
- 2) فراهم آوردن امکان پیش بینی وجوه نقد مورد نیاز در آینده با توجه به تعهدات و مصارف قطعی و منابع شناخته شده از جمله ضرورت های انجام این تحقیق هستند.

1-5- مدل مفهومی تحقیق

مصارف (متغیرهای مستقل)

منابع (متغیرهای مستقل)

نمودار 1-1 مدل مفهومی تحقیق

(منبع مدل از روی تحقیق عرب مازار)

1-6- فرضیه های تحقیق

محقق در خصوص تاثیر اجزای منابع و مصارف بر نقدینگی بانک صادرات فرضیه های زیر را مطرح می نماید:

1-6-2- فرضیه های مربوط به حوزه مصارف بانک

1-2-6-1 تغییرات مطالبات از بانک مرکزی و دولت با تغییرات نقدینگی بانک فاقد رابطه معنادار می باشد.

2-2-6-1 تغییرات تسهیلات اعطایی - فروش اقساطی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

3-2-6-1 تغییرات تسهیلات اعطایی - مشارکت مدنی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

4-2-6-1 تغییرات سایر تسهیلات اعطایی از بانکها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

5-2-6-1 تغییرات مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

6-2-6-1 تغییرات بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامهها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد

7-2-6-1 تغییرات مطالبات سررسیدشده با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

8-2-6-1 تغییرات سایر داراییها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد

9-2-6-1 تغییرات هزینهها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

1-8- قلمرو تحقیق

قلمرو زمانی : از ابتدای سال مالی 1388 تا پایان سال 1392

قلمرو مکانی :بانک صادرات ایران

قلمرو موضوعی : بررسی ریسک نقدینگی در بانک مورد بررسی قرار گرفته است.

1-9-روش تحقیق

این پژوهش از نظر روش در زمره تحقیقات توصیفی - پیمایشی است. با توجه به شیوه جمع‌آوری داده‌ها و رویکردی که در گردآوری داده‌ها به کار رفته، می‌توان گفت که این پژوهش از نوع توصیفی است. زیرا از نظر دسته‌بندی تحقیقات بر حسب نحوه گردآوری داده‌ها (روش تحقیق) به جمع‌آوری شواهد واقعی در خصوص نوع پدیده‌ها می‌پردازد و شرایط موجود را توصیف می‌کند (سرمد و همکاران، 1386، 82). تحقیقات توصیفی مشتمل بر چند نوع هستند که یکی از آن‌ها روش پیمایشی است. از نظر دسته‌بندی تحقیقات توصیفی، این پژوهش از نوع پیمایشی به‌شمار می‌رود. همچنین این تحقیق از نظر هدف از نوع کاربردی می‌باشد.

1-10-جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این تحقیق تغییر در مانده های وجوه نقد و نیز اجزای مصارف بانک از ابتدای سال مالی 1388 تا پایان سال 1392 می باشد که از این بین مانده پایان ماه این عوامل در بازه زمانی یاد شده به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته می شود؛ به این ترتیب برای هریک از متغیرها 60 داده گردآوری می شود.

11-1- روش گرد آوری اطلاعات

در این تحقیق جهت گردآوری ادبیات تحقیق و بررسی متغیرهای تحقیق از روش کتابخانه ای یعنی مطالعه مقالات، کتاب، سایت های معتبر و ... استفاده شده است. همچنین جهت گردآوری داده ها از روش میدانی (از بانکهای اطلاعاتی و نرم افزارهای گزارشگری مدیریت امور مالی بانک صادرات) استفاده شده است.

12-1- شیوه آزمون داده ها

با عنایت به این که تحقیق از دیدگاه روش و ماهیت، از نوع تحقیقات همبستگی به حساب می آید و با توجه به موضوع و فرضیه های تحقیق، جهت انجام تحلیل های آماری از مباحث رگرسیونهای خطی و چندگانه و لحاظ فرضهای اساسی حاکم بر آنها کمک گرفته خواهد شد.

همانگونه که قبلاً اشاره شد، این رساله عمدتاً تحقیق تجربی و پس رویدادی و مبتنی بر اطلاعات تاریخی واقعی است. در این تحقیق پس از استخراج ارزشهای هر یک از متغیرها، با استفاده از نرم افزار های Excel و EViews، به تجربه و تحلیل یافته ها بر اساس مدل های رگرسیون تحقیق که در ادامه ارائه شده است پرداخته می شود. سپس با استفاده از آزمون F معنی دار بودن کل مدل، مورد بررسی قرار گرفته و با استفاده از آزمون t معنی دار بودن ضرایب مدل مورد آزمون قرار می گیرند.

یکی از راههای این که تشخیص دهیم مدل رگرسیون دارای خطای تصحیح می باشد یا خیر استفاده از آزمون F و t می باشد. به عبارت دیگر از طریق توزیع t و یا F می توان تشخیص داد که متغیرهای توضیحی حقیقتاً مهم هستند یا خیر.

2-1- مروری بر ادبیات تحقیق

بانکها به واسطه سپرده گذاران و وام گیرندگان متعدد با انواع بازارهای پولی و مالی مرتبط بوده و در معرض انواع ریسک ها قرار دارند. لذا همواره بانکها سعی بر آن داشته اند تا از طریق بکارگیری روشها و ابزارهای مختلف میزان بهینه نقد مورد نیاز خود را پیش بینی و نگهداری نمایند. از سوی دیگر امروزه، مدیریت نقدینگی یکی از بزرگترین چالشهایی است که سیستم بانکداری با آن روبروست. دلیل اصلی این چالش این است که بیشتر منابع بانکها از محل سپردههای کوتاه مدت تامین مالی می شود. علاوه بر این تسهیلات اعطایی بانکها صرف سرمایه گذاری در داراییهایی می شود که درجه نقدشوندگی به نسبت پایینی دارند (رستمیان و حاجی بابایی، 1388) در این بخش در یک نگاه کلی به بررسی ساختار داراییها و بدهیها، انواع مدلهای نقدینگی و ریسک های حاکم بر بانک خواهیم پرداخت.

2-2- در این بخش سعی می شود مبانی نظری تحقیق در 5 بخش به شرح زیر بررسی و مورد

مطالعه قرار گیرد:

مدیریت صحیح نقدینگی به منظور جلوگیری از هدر رفتن فرصت های سرمایه گذاری، استفاده از مقادیر نقدینگی مازاد برای سرمایه گذاری و اعطای تسهیلات جدید به منظور کسب بازدهی بیشتر، آمادگی برای رویارویی با شرایط بحرانی و کسری منابع نقد، ضروری است.

عناصر حیاتی مدیریت نقدینگی مشتمل بر سیستم‌های مناسب اطلاعات مدیریت، کنترل متمرکز نقدینگی، تجزیه و تحلیل خالص وجوه مورد نیاز برای سناریوهای مختلف، تنوع منابع تأمین مالی و برنامه‌ریزی اقتصادی است (ارجمند نژاد، 1384، 62)

مدیریت نقدینگی یعنی پیش‌بینی حجم تقاضا برای وجوه و تأمین مقادیر کافی وجوه برای جوابگو بودن به این نیازها. این تقاضاها به دو صورت عمده انجام می‌گیرد:

الف) برداشت از سپرده‌ها ب) تقاضا برای تسهیلات

جوابگو بودن به هر دو صورت تقاضا از اهمیت خاصی برخوردار است. اگر بانک نتواند جوابگوی برداشت مشتریان از سپرده‌هایشان باشد با عکس‌العمل‌های قانونی شدید مواجه می‌شود که ممکن است در نهایت باعث ورشکستگی و خاتمه فعالیت بانک گردد. در مورد جامه عمل پوشانیدن به تقاضاهای تسهیلات مشتریان، شاید رسالت، مسئولیتها و اجبارهای بانک سنگین‌تر، مهم‌تر و خطیرتر از مورد قبل باشد.

2-1-2- تعاریف نقدینگی

- **نقدینگی:** نقدینگی خاصیتی از دارایی‌ها است که زمان و هزینه تبدیل آن‌ها به پول بستگی دارد. به عبارتی، هزینه مبادله یک دارایی با پول، معیاری برای سنجش نقدینگی آن دارایی است (فرجی، 1382). نقدینگی به معنای توانایی ایفای تعهدات در سررسید آنهاست.

در یک تعریف کلی می‌توان گفت که نقدینگی، تبدیل دارایی‌های غیرنقد به وجه نقد، بدون کاهش ارزش، توسط افراد، واحدهای تجاری و موسسات می‌باشد. با بسط مفهوم نقدینگی، نقدینگی شامل تحصیل وجوه نقد از طریق استقراض از منابع خارجی توسط موسسات مالی (یا سایرین) نیز می‌شود. نقدینگی موسسات

سپرده پذیر به معنای توانایی تحصیل مقدار مشخصی از وجوه به بهای مشخص و در یک مدت زمان معین، می باشد (گاردنر، 1994، 347)³.

2-2-1-3- اهمیت مدیریت نقدینگی

ترازنامه بانکها دارای دو قسمت است: 1) داراییها؛ 2) بدهیها. بدهیها نشان می دهند که بانک منابع خود را از چه راهی تأمین کرده است. این منابع ممکن است سپرده‌هایی باشد که سرمایه‌گذاران در بانک به امانت گذاشته‌اند؛ نیز ممکن است از طریق دیگر بانکها و غیره به دست آمده باشد که نشان‌دهنده تعهدات بانک به صاحبان آنهاست و باید در موعد مقرر بازگردانده شود. داراییهای بانک نیز تسهیلاتی می باشد که به متقاضیان واگذار شده است و باید در موعد مقرر دریافت شود. نکته اینجاست که سررسید داراییها و بدهیها یکسان نمی باشد و این امر می تواند بانک را با ریسک نقدینگی مواجه نماید که باید مدیریت شود.

برای مدیریت صحیح نقدینگی لازم است ابزار مناسب و عوامل موثر این کار به درستی مورد شناسایی قرار گیرد. یکی از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر نقدینگی بانکها، موقعیت دارایی و بدهیهای بانکها است. از سوی دیگر، مدیریت دارایی-بدهی یکی از عوامل کلیدی در توضیح پایداری مالی بخش بانکی و اقتصاد است (جایسوال⁴، 2010).

2-2-4- چارچوب مدیریت نقدینگی

چارچوب ارزیابی و مدیریت نقدینگی بانک شامل موارد زیر می باشد:

³-Gardner, 1994, 347

⁴ - Jaiswal

- مشخص نمودن منابع اصلی ورودی و خروجی نقدینگی بانک

- اندازه گیری و مدیریت خالص وجوه مورد نیاز

- مدیریت دسترسی به بازار

- برنامه ریزی احتیاطی

2-2-5- مراحل مدیریت نقدینگی

2-2-5-1- مشخص نمودن منابع اصلی ورودی و خروجی نقدینگی بانک

2-2-5-2- اندازه گیری و مدیریت خالص وجوه

2-2-5-3- مدیریت دسترسی به بازار

2-2-5-4- برنامه ریزی احتیاطی

2-2-6- وظایف مدیر نقدینگی

1- سیاست گذاری نقدینگی؛ تعیین سیاستها و خطوط کلی راجع به همه فعالیتهای مرتبط با نقدینگی

2- برنامه ریزی نقدینگی؛ تدوین برنامه نقدینگی بر اساس راهبردها و تهیه و بازنگری بودجه نقدی

3- مدیریت تأمین منابع مالی مورد نیاز؛ تأمین منابع مورد نیاز برای تداوم عملکرد سازمان

4- مدیریت سرمایه گذاری (به کار گیری) نقدینگی در دسترس؛ بهره گیری سریع از وجوه نقد مازاد در راستای حداکثر سازی سود سازمان

5- مدیریت دریافتها و پرداختها؛ اطمینان از تحقق به موقع ورودی ها و خروجی های نقدینگی بر اساس بودجه نقدی

6- مدیریت اندوخته نقدینگی؛ به روز رسانی نقدینگی احتیاطی لازم برای جلوگیری از مواجهه با کسری نقدینگی

2-2-7- پردازش های درونی سیستم مدیریت نقدینگی

سیستم مدیریت نقدینگی از سه پردازش درونی تشکیل شده است:

- 1- پردازش برنامه ریزی نقدینگی
- 2- پردازش مدیریت دریافتها و پرداختها
- 3- پردازش مدیریت اندوخته نقدینگی

2-2-8- پردازش برنامه ریزی نقدینگی

برنامه ریزی جریان نقدینگی باید به گونه ای انجام شود که منابع نقدینگی سازمان در آینده، بیشتر از مصارف نقدینگی بوده و سازمان همواره جریان مثبت نقدینگی داشته باشد.

عناصر اصلی پردازش برنامه ریزی جریان نقدینگی عبارتند از:

- بودجه بندی نقدینگی
- پیش بینی جریان نقدینگی
- کنترل جریان نقدینگی

2-2-9- پردازش مدیریت دریافتها و پرداختها

پردازش مدیریت دریافتها و پرداختها دو کارکرد اصلی زیر را برعهده دارد:

- اطمینان از تحقق بموقع دریافتها و پرداختهای نقدی
- پیش بینی راهکارهایی برای دریافتهای زود هنگام یا پرداخت دیرتر از موعد به منظور مواجهه با کمبود/مازاد نقدینگی

2-2-10- پردازش مدیریت اندوخته نقدینگی

- 1- پردازش مدیریت اندوخته نقدینگی در واقع مدیریت وجوه مازاد را برعهده دارد. پردازش مدیریت اندوخته نقدینگی از وجوه مازاد به سه روش می تواند استفاده کند:

1- بازنگری در برنامه و بودجه اعطای تسهیلات و جذب منابع

2- به کارگیری اندوخته در فرصتهای سرمایه گذاری

3- جبران کسری نقدینگی واحدهای سرپرستی

2-2-11-ریسک نقدینگی

تعاریف مختلف زیر از ریسک نقدینگی قابل بیان هستند:

ریسک نقدینگی عدم توانایی بانک در تامین وجوه برای اعطای تسهیلات یا پرداخت به موقع دیون

خود نظیر سپرده‌ها است (تراپ⁵، 1999).

این ریسک عمدتاً از ساختار دارایی‌ها و بدهی‌های بانک‌ها ناشی می‌شود و منشا اصلی آن، عدم تطابق

زمانی بین جریان‌های ورودی و خروجی به بانک است؛ از این رو ریسک نقدینگی را می‌توان به دو دسته

ریسک نقدینگی دارایی‌ها و منابع تقسیم نمود (کروهی و مارک⁶، 2000).

ریسک نقدینگی دارایی‌ها به عدم توانایی بانک در فروش دارایی‌های خود جهت برآوردن نیازهای

نقدی غیرمنتظره اشاره دارد. ریسک نقدینگی منابع نیز به عدم جذب منابع توسط بانک به طریق عادی (مانند

جذب سپرده‌ها و یا استفاده از تسهیلات و خطوط اعتباری بانک‌ها) باز می‌گردد (اسدی پور، 1384).

نقدینگی، در دسترس بودن وجه نقد یا معادل‌های وجه نقد است. پس می‌توان گفت ریسک نقدینگی

عبارت است از ریسک عدم آمادگی بانک برای تامین تسهیلات اعطایی یا پرداخت به موقع دیون

بانک (بنکز⁷، 2005).

⁵ - Tripe

⁶ - Crouhy and Mark

⁷ - Banks

از نگاهی دیگر، نقدینگی خاصیتی از دارایی‌ها است که به زمان و هزینه تبدیل آن‌ها به پول بستگی دارد. به عبارتی، هزینه مبادله یک دارایی با پول، معیاری برای سنجش نقدینگی آن دارایی است (فرجی، 1382).

یک بانک، زمانی نقدینگی کافی دارد که بتواند وجوه کافی را هم از طریق افزایش بدهی‌ها و هم از طریق تبدیل دارایی‌های نقد به وجوه نقد، به سرعت و با یک هزینه قابل قبول بدست آورد (فالکونر⁸، 2001).

2-2-12-2- ابعاد ریسک نقدینگی

ریسک نقدینگی در ابعاد مختلفی به شرح زیر ظاهر می‌گردد:

2-2-12-2-1 ریسک تامین مالی

برداشت غیرمنتظره و یا عدم تجدید دوباره مدت سپرده گذاری توسط مشتریان خرد و عمده باعث می‌شود که بانکها مجبور به تامین غیرمنتظره خالص خروج این نوع وجوه شده که به این نوع ریسک نقدینگی، ریسک تامین مالی می‌گویند.

2-2-12-2-2 ریسک زمان

عدم تحقق میزان مورد انتظار ورود وجه از محل بازپرداخت تسهیلات اعطایی به مشتریان (که ناشی از تبدیل تسهیلات در جریان به تسهیلات معوقه است)، باعث می‌شود که بانکها مجبور به جبران کمبود خالص ورود این نوع وجوه شده که به این نوع ریسک نقدینگی، ریسک زمان می‌گویند.

2-2-12-2-3 ریسک تعهدات

ریسک ناشی از شفاف سازی تعهدات بانک (اقدام زیر ترازنامه) که موجب عدم توانایی بانک در پذیرش فرصت های تجاری سودآور و مطلوب (به دلیل بالا بودن میزان تعهدات بانک) می گردد را ریسک تعهدات می گویند. به عبارت دیگر، تعهدات بانک موجب می شود که بانک در مواقعی مجبور به رد فرصت های اعتباری یا سرمایه گذاری سودآور شود و یا عدم ایفای تعهدات یکی از مشتریان، موجب تبدیل به حال شدن یکی از تعهدات بانک گردد و این امر فشار کسری نقدینگی را به دنبال داشته باشد (ثابتی، 1385، 52)².

3- بخش سوم - مصارف بانک ها و اجزای آن

3-1- مصارف بانک:

اصولا تمامی سرفصل های سمت راست ترازنامه که ماهیت بدهکار دارند به استثناء هزینه ها و موجودی های نقد مصارف بانکی تلقی می شوند. اعم از وجوه نقدی و وجوه نزد سایر بانک ها و بانک مرکزی. اجزای مصارف بانک شامل: مطالبات از بانک مرکزی و دولت، تسهیلات اعطایی - فروش اقساطی، تسهیلات اعطایی - مشارکت مدنی، سایر تسهیلات اعطایی، مطالبات سررسید شده تسهیلات اعطایی، بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه ها، مطالبات سررسید شده بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه ها، سایر دارائیهها و هزینه ها می باشند

3-2- ذخیره قانونی

ذخیره قانونی باید به صورت وجه نقد در خزانه یا به صورت سپرده در نزد بانک مرکزی نگهداری شود. از آنجاکه به کسر ذخیره قانونی جریمه و به اضافه آن هیچ سودی تعلق نمی گیرد، بنابراین باید تا حد ممکن، میزان ذخیره قانونی خود را به طور دقیق برآورد کرد.

3-3- تاثیر اجزای مصارف بانک صادرات بر نقدینگی آن

در این بخش نتایج تاثیر اجزای منابع و مصارف بانک صادرات بر نقدینگی آن که مورد بررسی قرار گرفته به شرح ذیل میباشد.

3-5- بخش پنجم - تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی

2-2-4-2- تاثیر اجزای مصارف بانک بر نقدینگی بانک صادرات
تغییرات مطالبات از بانک مرکزی و دولت با تغییرات نقدینگی بانک فاقد رابطه معنادار می باشد.
تغییرات تسهیلات اعطایی - فروش اقساطی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
تغییرات تسهیلات اعطایی - مشارکت مدنی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
تغییرات سایر تسهیلات از بانکها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
تغییرات مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
تغییرات بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامهها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد
تغییرات مطالبات سررسیدشده با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
تغییرات سایر داراییها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد
تغییرات هزینهها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

ردیف	عنوان تحقیق	نام محقق	نتایج تحقیق
1	نقدینگی دارایی های بانک و ثبات بانکداری	ولف واگنر (2006)	افزایش نقدینگی در شرایط بحرانی. ریسک پذیری بانک روی ترازنامه ای را افزایش و ثبات بانکداری را کاهش می دهد ولی در زمان عادی ریسک حفظ شده روی ترازنامه را افزایش ولی روی ثبات بانکداری تاثیر نمی گذارد.
2	پیش بینی تامین نقدینگی و قانون گذاری مطلوب یابی	رون استنیکا و ازشی (2007)	سیاست قانون گذاری مطلوب تابع بازده سرمایه گذاری بانک و نفعه سپرده گذار از برداشت زود هنگام سپرده اش بمنظور سرمایه گذاری در جای دیگر است
3	نظام نقدینگی بانک و آخرین پناهگاه	لورات نوسکی (2008)	راههای تهیه نقدینگی بهینه از طریق استقراض از بانک مرکزی است که در آخرین گام برای تامین وجه نقد صورت می گیرد و کارایی آن در اقتصادهای شفاف است
4	پیش بینی نقدینگی در بانک سپه	ابوطالب نعیمی (1384)	بین ارقام پیش بینی نقدینگی و مقادیر واقعی آن ارتباط معناداری وجود دارد
5	طراحی و تدوین مدل بهینه مدیریت نقدینگی در بانک	معصومه ثابتی کهنمویی (1385)	با بکارگیری از مدل در برنامه ریزی آرمانی به ارائه یک مدل ریاضی بهینه جهت مدیریت نقدینگی پرداخته که سود را حداکثر و میزان منابع متغیرهای ورودی و خروجی سیستم نقدینگی را در حد مطلوب نگه

دارد.		صنعت و معدن	

هدف اصلی این رساله، بررسی تاثیر اجزای مصارف بانک صادرات ایران بر نقدینگی می باشد. در تحقیق فوق نقدینگی به عنوان متغیر وابسته و مصارف به عنوان متغیره مستقل در بانک صادرات می باشد. محققین بسیاری از جمله ولف و اگنر، رون استنبا و ازشی، لورات نوسکی، ابوطالب نعیمی، معصومه ثابتی کهنمویی و دیگران به بررسی این موضوع پرداخته اند که نتایج تحقیقات آنها در جدول زیر آورده شده است.

4-1- یافته های تحقیق جدول پیشینه تحقیقات (2-5)

یافته های تحقیق در قالب دو بخش (1) آمار توصیفی و (2) آمار استنباطی، در ادامه ارائه خواهند شد.

4-2- آمار توصیفی

به طور کلی، روش هایی را که به وسیله آنها می توان اطلاعات جمع آوری شده را پردازش کرده و خلاصه نمود، آمار توصیفی می نامند. این نوع آمار صرفاً به توصیف جامعه یا نمونه می پردازد و هدف از آن، محاسبه پارامترهای جامعه یا نمونه پژوهش است (آذر و مومنی، 1389). در این قسمت، میانگین، میانه (معیارهای مرکزی)، انحراف معیار، بیشینه و کمینه (معیارهای پراکندگی) متغیرهای مورد استفاده محاسبه و در جدول شماره 4-1 آورده شده است.

جدول 4-1. شاخص های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
وجوه نقد (Y)	0/04	-0/01	0/65	-0/16	0/186
مطالبات از بانک مرکزی و دولت (X1)	1/854	0/000	49/51	-0/21	9/078
تسهیلات فروش اقساطی (X2)	0/011	0/02	0/25	-0/69	0/112
تسهیلات مشارکت مدنی (X3)	0/043	0/01	2/94	-0/82	0/423
سایر تسهیلات (X4)	0/027	0/03	0/3	-0/39	0/083
مطالبات سررسید شده تسهیلات اعطایی (X5)	0/035	0/02	0/51	-0/61	0/159
بدهکاران LC و LG (X6)	0/202	0/000	11/24	-1/14	1/492

0/305	-0/51	1/57	0/000	0/071	مطالبات سررسیدشده LC و LG (X7)
0/303	-0/73	0/78	0/02	0/058	سایر دارایی‌ها (X8)
8/812	-1/22	61/18	0/09	2/056	هزینه‌ها (X9)

4-3- آمار استنباطی

آمار استنباطی به کار برده شده در این تحقیق، شامل آزمون همبستگی پیرسون و همچنین رگرسیون چندمتغیره، به منظور کشف روابط متغیرهای مستقل و وابسته با کنترل تأثیر سایر متغیرها می‌باشد. ضمناً جهت اطمینان از قابل اتکا بودن نتایج، آزمون‌های پیش فرض استفاده از رگرسیون به کار گرفته شده‌اند. گفتمنی است پیش از گزارش نتایج آزمون رگرسیون چندمتغیره، نتایج آزمون‌های همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه خواهد شد. در ادامه، پس از بیان مجدد فرضیه‌های مطالعه، به آزمون‌های همبستگی و سپس آزمون رگرسیونی پرداخته می‌شود.

فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر می‌باشند:

فرضیه اصلی :

- تغییرات اجزای مصارف بر روی نقدینگی بانک تأثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی :

- 1) تغییرات مطالبات از بانک مرکزی و دولت با تغییرات نقدینگی بانک فاقد رابطه معنادار می‌باشد.
- 2) تغییرات تسهیلات فروش اقساطی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
- 3) تغییرات تسهیلات مشارکت مدنی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
- 4) تغییرات سایر تسهیلات از بانک‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.
- 5) تغییرات مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

6) تغییرات بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

7) تغییرات مطالبات سررسیدشده با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

8) تغییرات سایر دارایی‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

9) تغییرات هزینه‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

4-4- آزمون همبستگی متغیرها

در ابتدا، به بررسی همبستگی پیرسون متغیرهای پژوهش پرداخته می‌شود. نتایج آزمون همبستگی پیرسون متغیرهای پژوهش در جدول شماره 4-2 ارائه شده است.

همان‌طور که در جدول 4-2 مشهود است، در همبستگی پیرسون، همبستگی مستقیم و معنادار (به علت سطح معناداری کمتر از 0/05 و آماره مثبت) بین سپرده‌های مدت‌دار و سپرده‌های دریافتی از بانک‌ها با موجودی نقد برقرار است.

علاوه بر این، در جدول شماره 4-2 مشهود است که متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش همبستگی بسیار قوی با یکدیگر نداشته (آماره همبستگی کمتر از $\pm 0/8$) و لذا مشکلی در تخمین مدل‌ها وجود ندارد.

جدول 4-2. همبستگی پیرسون

متغیر	Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉
Y	1									
X ₁		1								
X ₂			1							
X ₃				1						
X ₄					1					
X ₅						1				
X ₆							1			
X ₇								1		
X ₈									1	
X ₉										1

0/31	0/61	0/00	0/00							
-0/02	-0/05	0/38	1							X6
0/86	0/67	0/00								
0/02	-0/21	1								X7
0/84	0/09									
0/3	1									X8
0/02										
1										X9

4-5-آزمون نرمال بودن متغیر وابسته

از آزمون جارک-برا برای بررسی نرمال بودن متغیرهای وابسته استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول شماره 4-3 ارائه شده است. بر اساس این آزمون، چون سطح معناداری کمتر از 0/05 است، توزیعات متغیرهای وابسته نرمال نمی‌باشد. زمانی که اندازه نمونه به اندازه کافی بزرگ باشد، انحراف از فرض نرمال بودن معمولاً بی‌اهمیت و پیامدهای آن ناچیز است. با توجه به قضیه حد مرکزی، می‌توان دریافت که حتی در غیاب نرمال بودن، آماره‌های آزمون به‌طور مجانبی از توزیع‌های مناسب پیروی خواهند کرد. لذا عدم توجیه این فرضیه قابل اغماض است (آباده، 1392).

جدول 4-3. آزمون جارک برا

متغیر	آماره جارک برا	سطح معناداری
وجوه نقد (Y)	432/89	0/000

4-5-آزمون پایایی متغیرها

پایایی متغیرهای پژوهش به این معنا است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. در نتیجه، استفاده از این متغیرها در مدل، باعث به‌وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود. به این منظور، از آزمون‌هایی نظیر لوین، لین و چو، آزمون ایم، پسران و شین و آزمون دیکی فولر می‌توان استفاده نمود. مطابق آنچه در جدول شماره 4-4 ارائه شده است، سطح معناداری برای تمامی متغیرها کمتر از 0/05 بوده و لذا تمامی متغیرها پایا هستند.

جدول 4-4. آزمون پایایی متغیرها

متغیرهای پژوهش	آماره t	سطح معناداری
وجوه نقد (Y)	-8/429	0/000
مطالبات از بانک مرکزی و دولت (X1)	-3/32	0/018
تسهیلات فروش اقساطی (X2)	-7/567	0/000
تسهیلات مشارکت مدنی (X3)	-3/642	0/007
سایر تسهیلات (X4)	-6/292	0/000
مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی (X5)	-5/92	0/000
بدهکاران LC و LG (X6)	-6/886	0/000
مطالبات سررسیدشده LC و LG (X7)	-6/471	0/000
سایر دارایی‌ها (X8)	-6/554	0/000
هزینه‌ها (X9)	-7/746	0/000

4-6- آزمون فرضیه اول

نتیجه آزمون مدل مربوط به فرضیه اصلی دوم تحقیق و فرضیه‌های فرعی آن با استفاده از مدل داده‌های تلفیقی و روش حداقل مربعات معمولی در جدول شماره 4-6 ارائه شده است.

جدول 4-6. آزمون فرضیه اصلی دوم تحقیق

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
مقدار ثابت	0/035	0/032	1/107	0/273	-
مطالبات از بانک مرکزی و دولت (X1)	0/013	0/003	0/787	0/434	1/788
تسهیلات فروش اقساطی (X2)	-0/247	0/314	-2/626	0/008	1/912
تسهیلات مشارکت مدنی (X3)	0/025	0/063	0/403	0/688	1/097
سایر تسهیلات (X4)	-0/177	0/418	-1/025	0/305	1/844
مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی (X5)	0/234	0/231	4/013	0/000	2/069
بدهکاران LC و LG (X6)	0/018	0/025	0/741	0/461	2/201

1/49	0/159	-1/409	0/102	-0/014	مطالبات سررسیدشده LC و LG (X7)
1/25	0/001	-3/14	0/094	-0/052	سایر دارایی‌ها (X8)
1/17	0/163	1/394	0/003	0/001	هزینه‌ها (X9)
0/269		ضریب تعیین		18/483	آماره F
0/241		ضریب تعیین تعدیل شده		0/000	سطح معناداری آماره F
2/161		مقدار دوربین - واتسون		0/95	سطح معناداری آزمون وایت

• فرضیه فرعی اول: تغییرات مطالبات از بانک مرکزی و دولت با تغییرات نقدینگی بانک فاقد رابطه معنادار می باشد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر مطالبات از بانک مرکزی و دولت کوچکتر از $\pm 1/965$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از 0/05 است، ارتباطی معنادار بین مطالبات از بانک مرکزی و دولت و موجودی نقد برقرار نیست. به این ترتیب، فرضیه فرعی دهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید می شود.

• فرضیه فرعی دوم: تغییرات تسهیلات فروش اقساطی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر تسهیلات فروش اقساطی بزرگتر از $1/965$ - بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از 0/05 است، ارتباطی معنادار و معکوس بین تسهیلات فروش اقساطی و موجودی نقد برقرار است. به این ترتیب، فرضیه فرعی یازدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید می شود.

• فرضیه فرعی سوم: تغییرات تسهیلات مشارکت مدنی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر تسهیلات مشارکت مدنی کوچکتر از $\pm 1/965$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از 0/05 است، ارتباطی معنادار بین تسهیلات مشارکت مدنی و موجودی نقد برقرار نیست. به این ترتیب، فرضیه فرعی دوازدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید نمی شود.

• فرضیه فرعی چهارم: تغییرات سایر تسهیلات از بانک‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر سایر تسهیلات از بانک‌ها کوچکتر از $\pm 1/965$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از 0/05 است، ارتباطی معنادار بین سایر تسهیلات از بانک‌ها و موجودی نقد برقرار نیست. به این ترتیب، فرضیه فرعی سیزدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید نمی‌شود.

• فرضیه فرعی پنجم: تغییرات مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی بزرگتر از $+1/965$ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از 0/05 است، ارتباطی معنادار و مستقیم بین مطالبات سررسیدشده تسهیلات اعطایی و موجودی نقد برقرار است. به این ترتیب، فرضیه فرعی چهاردهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید نمی‌شود.

• فرضیه فرعی ششم: تغییرات بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه‌ها کوچکتر از $\pm 1/965$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از 0/05 است، ارتباطی معنادار بین بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه‌ها و موجودی نقد برقرار نیست. به این ترتیب، فرضیه فرعی پانزدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید نمی‌شود.

• فرضیه فرعی هفتم: تغییرات مطالبات سررسیدشده با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر مطالبات سررسیدشده کوچکتر از $\pm 1/965$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از $0/05$ است، ارتباطی معنادار بین مطالبات سررسیدشده و موجودی نقد برقرار نیست. به این ترتیب، فرضیه فرعی شانزدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید نمی‌شود.

• **فرضیه فرعی هشتم:** تغییرات سایر دارایی‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

با توجه به نتایج جدول شماره 4-6، از آنجا که آماره t متغیر سایر دارایی‌ها بزرگتر از $1/965$ - بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $0/05$ است، ارتباطی معنادار و معکوس بین سایر دارایی‌ها و موجودی نقد برقرار است. به این ترتیب، فرضیه فرعی هفدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید می‌شود.

• **فرضیه فرعی نهم:** تغییرات هزینه‌ها با تغییرات نقدینگی بانک رابطه معکوس و معنادار دارد.

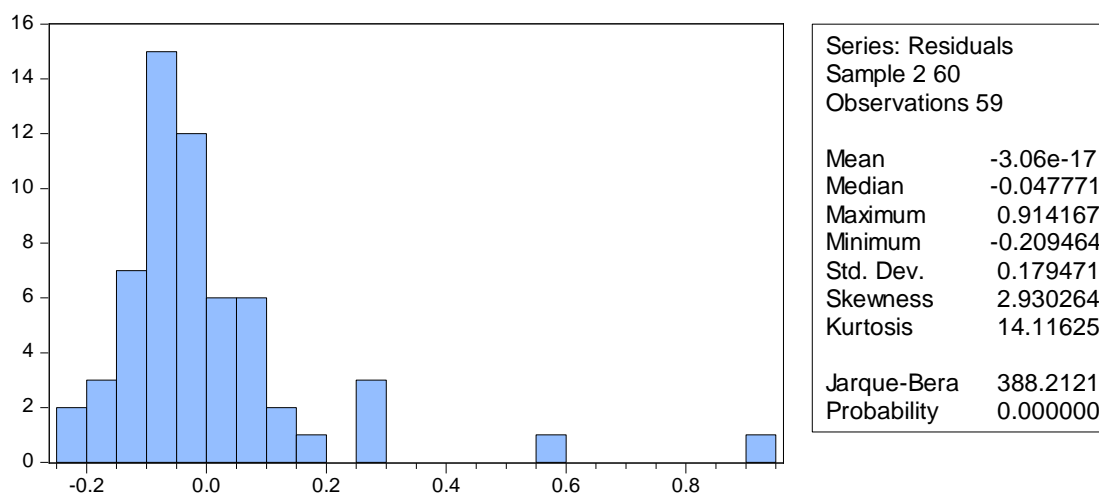
با توجه به نتایج جدول شماره 4-5، از آنجا که آماره t متغیر هزینه‌ها کوچکتر از $\pm 1/965$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از $0/05$ است، ارتباطی معنادار بین هزینه‌ها و موجودی نقد برقرار نیست. به این ترتیب، فرضیه فرعی هجدهم فرضیه اصلی دوم تحقیق تأیید نمی‌شود.

همان‌طور که مشهود است، آماره دوربین - واتسون $2/161$ است که بین $1/5$ و $2/5$ قرار دارد. ضمناً سطح معناداری آماره F نیز $0/000$ است که پایین‌تر از $0/05$ بوده و نشان از معناداری مدل دارد. دیگر نکته قابل توجه در جدول شماره 4-6، ضریب تعیین مدل می‌باشد. مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل مورد استفاده حدود 24 درصد می‌باشد که نشان می‌دهد حدود 24 درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است که مقدار قابل قبولی است. گفتنی است سطح معناداری آزمون وایت نیز بالاتر از $0/05$ است که بنابراین، فرض همسانی واریانس رد نمی‌شود و قابل قبول است که به این ترتیب، مشکلی از لحاظ ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

گفتنی است مقادیر عامل تورم واریانس (VIF) متغیرهای مدل نیز پایین‌تر از 10 است که به این ترتیب، مشکل هم‌خطی نیز وجود ندارد. نمودار جملات اخلاص مدل نیز در شکل شماره 4-2 ارائه شده

است. توضیح این که گرچه نتیجه آزمون جارک-برا نشانگر عدم نرمال بودن جملات اخلاص است، نمودار مقادیر آن دارای پراکندگی مشابه توزیع نرمال است و لذا مشکل جدی از این بابت وجود ندارد.

شکل 4-2. نمودار پراکندگی جملات اخلاص

4-7- خلاصه فصل

در این فصل، فرضیه‌های پژوهش بر اساس داده‌های گردآوری با استفاده از تحلیل رگرسیون داده-های تلفیقی مورد آزمون قرار گرفتند. در ابتدا آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی ارائه گردید. سپس دو فرضیه اصلی به همراه فرضیه‌های فرعی مطرح شده در فصول پیشین، مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج آزمون معناداری ضرایب بر اساس معادله‌های رگرسیون برازش شده، به‌طور خلاصه حاکی از این بود که:

- (1) ارتباطی معنادار و معکوس بین تسهیلات فروش اقساطی و موجودی نقد برقرار است.
- (2) ارتباطی معنادار و مستقیم بین مطالبات سررسید شده تسهیلات اعطایی و موجودی نقد برقرار است.
- (3) ارتباطی معنادار و معکوس بین سایر دارایی‌ها و موجودی نقد برقرار است

5-1- نتایج تحقیق

از آنجایی که نقدینگی بانک‌ها به عنوان بخشی از دارایی‌های بدون بازده آنها مطرح هستند، مدیریت آنها با سایر تصمیمات بانک‌ها از جمله سرمایه‌گذاری‌ها، مشارکت‌ها، اعطای تسهیلات و ... در ارتباط خواهد بود. بانک برای افزایش سودآوری و به حداقل رساندن هزینه فرصت، لازم است مازاد نقدینگی خود را برآورد و سرمایه‌گذاری و برای تأمین کمبود نقدینگی، با حداقل هزینه، برنامه ریزی کند. بدین منظور باید شناخت مناسبی از سیستم نقدینگی و عوامل خروجی آن به دست آورد. اجزای مصارف هر یک به نحوی با نقدینگی بانک در ارتباط هستند و لازم است نحوه تأثیرگذاری آنها بر نقدینگی شناسایی شوند تا با کنترل بهتر و دقیق‌تر روی آنها از وقوع مشکلات نقدینگی جلوگیری کرد.

در این تحقیق مصارف بانک صادرات هر یک در 9 طبقه کلی دسته بندی گردیدند و محقق بر اساس ذهنیات قبلی و مطالعات اولیه اش فرضیاتی را در خصوص نحوه ارتباط آنها با نقدینگی بانک مطرح نمود که در فصل قبل به بررسی و آزمون آنها پرداخته شد.

برای بررسی وجود فرضهای کلاسیک رگرسیون آزمونهای متداول زیر بر روی مدل انجام شد تا از صحت آن اطمینان کسب شود:

- 1) آزمون دوربین - واتسن برای بررسی خودهمبستگی در بین جملات اختلال یا باقیمانده (نزدیک بودن آماره دوربین - واتسن به عدد 2 مبین عدم وجود مشکل خودهمبستگی در بین جملات باقیمانده است).
- 2) آزمون جارکو - برا برای تشخیص نرمال بودن متغیر وابسته استفاده گردید
- 3) آزمون t برای تشخیص معنادار بودن ضرایب متغیرها در مدل.
- 4) آزمون F برای بررسی معنادار بودن کل مدل.

در ضمن خلاصه ای از نتایج تحقیق در جدول 5-1 آورده شده است

جدول (1-5) نتایج تحقیق

نتایج حاصل از مصارف		ردیف
معنادار و معکوس	تسهیلات فروش اقساطی و موجودی نقد	1
معنادار و مستقیم	مطالبات سررسید شده تسهیلات اعطایی و موجودی نقد.	2
معنادار و معکوس	سایر دارایی ها و موجودی نقد	3

5-2- پیشنهادهایی مبتنی بر یافته های تحقیق

پس از انجام مراحل بررسی و آزمون فرضیه های تحقیق، محقق امکان ارائه پیشنهادهایی را پیدا خواهد

کرد. پیشنهادهای ذیل بر این بر این اساس مطرح می گردد:

1- تسهیلات اعطایی - فروش اقساطی یا مصارف نقدینگی مشخص می سازد که بانک می بایست

تسهیلات اعطایی را مانیتور نماید تا بتواند از وصول مطالبات اطمینان کسب نماید. بر اساس تحقیقات قبلی

سپرده ها و تسهیلات به عنوان دو عامل کلیدی در پیش بینی نقدینگی بانک در بحث منابع و مصارف کار گشا

بوده اند.

2- اهمیت مطالبات سررسید شده تسهیلات اعطایی در بانک صادرات ایران یکی از قسمتهای است که

شاید برای بانک در اولویت نباشد. اما با توجه به نتایج این تحقیق مشخص گردیده که پیگیری این مطالبات

می تواند کمک شایان توجهی در بالا بردن نقدینگی داشته باشد. بانک باید توجه خاصی به این بخش مبذول

دارد و بخشی از زمان کارکنان را به این امر اختصاص دهد.

3- تأثیر تغییرات سایر دارایی ها بر نقدینگی بانک بایستی با یک مدیریت درست بر دارایی ها از هدر رفتن نقدینگی بانک جلوگیری نماید. زیرا در این تحقیق رابطه دارایی ها با نقدینگی به اثبات رسیده است. البته از آنجاییکه این رابطه معکوس می باشد، باید به این موضوع دقت داشت که افزایش دارایی ها منجر به کاهش نقدینگی بانک می شود. لذا باید نقدینگی بانک صرف خرید دارایی های غیر ضروری و تکراری نشود.

3-5- پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

- بررسی تاثیر اجزای مصارف در بانک های دیگر
- بررسی تاثیر اجزای مصارف در بانک صادرات در سال های آتی و مقایسه آنها با یکدیگر
- استفاده از انواع متغیر های کنترلی جهت بالاتر بردن ضریب تعیین تعدیل شده و مقایسه آن با نتایج این تحقیق
- استفاده از مدل ویلیام بومل جهت بررسی تاثیر اجزای منابع و مصارف در سال های بعد بانک صادرات و سایر بانک ها، جهت نگهداری مقدار ایده آل نقدینگی که باعث حداقل شدن هزینه ها می شود.

منابع فارسی:

- 1- آذر، ع، و محمد مومنی، "1385، "آمار و کاربرد آن در مدیریت - تحلیل آماری"، جلد دوم، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، چاپ نهم.
- 2- احمدپور، ه، "1387، "نا اطمینانی و استراتژی بهینه در مدیریت نقدینگی بانکها"، نشریه بانک و اقتصاد، شماره 95.
- 3- اداره مطالعات و کنترل ریسک بانک تجارت، "1386، "مدیریت ریسک در بانکداری"، تهران، بانک تجارت.

- 4- اداره مطالعات و مقررات بانکی، "روی‌ه ای موثر بر مدیریت نقدینگی بانکها" 1384، ترجمه صدیقه رهبر شمس و مهناز فریدونی، انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری.
- 5- ارجمند نژاد، ع، 1384، "اصول اساسی برای نظارت بانکی موثر" اصول اساسی کمیته بال، مجله روند، نشریه علمی تخصصی بانک مرکزی، شماره 45.
- 6- البرزی، محمود، پورزندی، محمد ابراهیم و شهریاری، مجید، 1390، "مدیریت منابع و مصارف در بانک‌ها با رویکرد سیستم‌های پویا"، شماره ششم.
- 7- اسدی پور، نوشین، 1384، "بررسی نقش و اهمیت نظارت مبتنی بر ریسک در نظارت بانکی و مقایسه آن با نظارت تطبیقی"، پایان‌نامه ارشد، تهران، موسسه علوم بانکی.
- 8- ارجمند نژاد، ع، 1384، "اصول اساسی برای نظارت بانکی موثر (اصول اساسی کمیته بال)"، مجله روند، نشریه علمی تخصصی بانک مرکزی، شماره 45.
- 9- اشمیت، ا، ترجمه علی قنبری، 1388، "اقتصادسنجی"، پژوهشکده اقتصاد، چاپ اول.
- 10- اصانلو، ع، 1388، "بررسی آثار اجرای سامانه تسویه ناخالص آنی بر مدیریت نقدینگی بانک توسعه صادرات ایران" آزمون روشهای پیش‌بینی حداقل تراز"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه عالی بانکداری ایران.
- 11- اعتضادی، م، 1381 "مدیریت نقدینگی و ذخایر در بانکها و موسسات اعتباری"، فصلنامه بانک صادرات ایران، شماره 31.
- 12- بختیاری، ح، 1385، "روشهای موثر در مدیریت نقدینگی"، فصلنامه حسابرس، شماره 34، ص 94-

- 13- ثابتی کهنمویی، م، 1386، "طراحی و تدوین مدل بهینه مدیریت نقدینگی در بانک صنعت و معدن"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- 14- حافظ نیا، م، 1387، "مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی"، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، چاپ پانزدهم.
- 15- حسن زاده، ک و دیگران، 1383، "بررسی ویژگی ها و محدوده فعالیت های بانک های توسعه ای تخصصی در ایران"، چاپ اول.
- 16- خاکی، غ، 1387، "روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی"، انتشارات بازتاب، چاپ چهارم.
- 17- داودی نصر، مجید و همکاران، 1392، "بانکداری اسلامی، راهکارها و چالش های مدیریت نقدینگی" نخستین کنفرانس ملی توسعه مدیریت پولی و بانکی
- 18- رستمیان، فروغ و حاجی بابایی، فاطمه، 1388، "اندازه گیری ریسک نقدینگی بانک با استفاده از مدل ارزش در معرض خطر (مطالعه موردی: بانک سامان)"، پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، تهران، ص 175-198.
- 19- سوری، داود و وصال، محمد (1387) "روش های نوین تأمین مالی و مدیریت نقدینگی در بانک"، مجموعه مقالات نوزدهمین سمینار بانکداری اسلامی، موسسه عالی بانکداری. ص 232.
- 20- شباهنگ، ر، 1379، "مدیریت مالی"، جلد اول، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی، چاپ چهارم.
- 21- شباهنگ، ر، 1381، "مدیریت مالی"، جلد دوم، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی، چاپ دوم.

- 22- شایان آرانی، شاهین، 1380، "نوآوری در ابزارهای مالی در بانکداری اسلامی"، مجموعه مقالات یازدهمین همایش بانکداری اسلامی، تهران، ص 225-227
- 23- عرب مازار، ع، و حمید قنبری، 1378، "مبانی نظری مدیریت نقدینگی در بانکها"، چاپ اول.
- 24- عنصری، ا، 1384، "چارچوب پیشنهادی برای نظام مدیریت ریسک نقدینگی در بانک صنعت و معدن"، اداره مطالعات ریسک و نهادها.
- 25- فرجی، ی، 1382، "آشنایی با ابزارها و نهادهای پولی مالی"، تهران، موسسه عالی بانکداری ایران.
- 26- فردوستون، ی، ترجمه حامد عبده تبریزی و پیمان مشیرزاده مویدی، 1375، "مدیریت مالی"، جلد دوم، تهران، انتشارات آگاه.
- 27- کریمی، عبدالجبار، مترجم علیرضا صالحی، 1387، "مدیریت ریسک نقدینگی در بانکداری اسلامی"، نشریه بانک و اقتصاد، شماره 92.
- 28- کیانی، هژیر، 1377، "اقتصادسنجی و کاربرد آن"، انتشارات ققنوس، چاپ دوم.
- 29- کریمخانی، عباسعلی و فداتی، مهتاب، 1391، "بانک سپه"، اداره تحقیقات و کنترل ریسک
- 30- گروه مطالعات و مدیریت ریسک بانک اقتصاد نوین، 1387، مدیریت دارایی - بدهی و ریسک نقدینگی در موسسات مالی، تهران، نشر فراسخن
- 31- مجتهد، ا، عباس حسن زاده، 1384، "پول و بانکداری و نهادهای مالی"، پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول.
- 32- محرابی، لیلا، 1389، "مدیریت ریسک در نظام بانکداری بدون ربا (با تاکید بر ریسک اعتباری)"، تازه‌های اقتصاد، پژوهشکده پولی و بانکی، سال هشتم، شماره 130، ص 70-77.

33- مستشار، س، 1387، "جزوه آموزشی مدیریت نقدینگی"، سایت آموزش اینترنتی تادا(توسعه الکترونیکی دانش آینده).

34- موسویان سیدعباس و کاوند، مجتبی (1389) مدیریت نقدینگی در بانکداری اسلامی، دوفصلنامه معرفت اقتصادی، شماره 3، ص 35.

35- نعیمی، ا، 1385، "پیش بینی نقدینگی در بانک سپه"، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه عالی بانکداری.

36- نتاج، غلامحسن تقی و ابراهیمی، آیت ا...، 1388، "بررسی تطبیقی نحوه محاسبه سود قطعی سپرده های مدت دار بر مبنای دستورالعمل بانک مرکزی و روش ارزش افزوده بانک"، تحقیقات حسابداری و حسابرسی زمستان، ش 4، ص 103

منابع لاتین:

1. Basel Committee on Banking Supervision,(2000),“Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisation”.
2. Banks, Erik,2005,"Liquidity Risk Managing Asset and Funding Risk, Palgrave Macmillan".
3. Crouhy,M. ,D,Galai and R.Mark,2000, “A comparative analysis of current credit risk models” Journal of Banking and Finance, Vol.24, No.1-2,p 59-117
4. Falconer,Bob, 2001,” Stuctural Liquidity: The Worry Beneath The Surface”, Balance sheet. Voum 9, No.3,P13-19
5. Gallinger, George, P.Basil Healey,(1991),“**Liquidity Analysis And Management**”, Second Edition, McGraw-Hill International Editions.
6. Gardner Mona J; Dixiel.Mills. (1994), “**Managing Financial Institution**”, Third edition, Elizabeth Widdicombe- Florida U.S.A.
7. Ismal, Rifki (2010), “**Assessment of liquidity management in Islamic bankingindustry**”, International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance andManagement, Vol. 3 No. 2, P. 147-267.
8. Jaiswal, Seema, 2010, "**Relationship between Asset and Liability of Commercial Banks in India, 1997-2008**", International Research Journal of Finance and Economics, P 43-58.

9. Mohapatra, Subhalaxmi, and Chakraborty, Suman, 2009, "**An Empirical Study of Asset Liability Management Approach by the Indian Banks**", The IUP Journal of Bank Management, Vol. VIII, Nos. 3 & 4, pp. 7-13.
10. Moyer, R.C., McGuigan, J.R., Kretlow, W.J., (2001), "**Contemporary Financial Management**", Eighth Edition, South-Western Publishing. Ohio.
11. Rose, P., Fraster, D.,(1980), "**Financial Institutions**", Third Edition, Business Publication Ins.
12. -Shy, Oz, Stenbacka, Rune,(2007), "**Liquidity Provision And Optimal bank Regulation**", International Journal of Economic Theory, vo l3, pp.219-233.
13. Tripe, David, (2002), "**Liquidity Risk in Banks**"
14. Trip, David, 1999, Liquidity Risk in Banks, New Zealand, Massey Univesity.
15. Wagner, Wolf, "**The liquidity of bank assets and banking stability**", Journal of Banking & Finance, vol 31,pp.121-139.
16. Woodworth,(1968)," **Planning Bank Liquidity Needs**", The bankers magazine.
- 17.Woodworth,(1968),"**Bank Liquidity Management: Theories and Techniques**", The bankers magazine.

